

Příběh Gomperzova obrazu

Jsem žena obraz. Mohla jsem zůstat pouhým obrazem, avšak byla mi vdechnuta duše ženy. Jako momentální vnuknutí mě namaloval rakouský malíř Hans Makart. Učinil tak s pro něj typickým nádechem patosu. A možná právě tím bylo zpečetěno mé pozdější vdechnutí. Od prodejců Makartových děl mě zakoupil sběratel umění, vlivný průmyslník a politik JUDr. Philipp II. Gomperz. Narodil se 1860 ve Vídni a byl svým způsobem rozpolceným mužem. Obchodně a veřejnoprávně úspěšný, ale také silně emotivně založený. Člověk toužící po hluboké lásce a vášni. Rozhodl se však ctít tou dobou daná společenská pravidla, jakkoli byla v rozporu s jeho touhami. O to víc v souladu s přáními jeho situovaného otce, kterým byl Max Israel Gomperz, bohatý průmyslník a také vlastník zámku v Oslavanech na Moravě.

Philipp prožil neobyčejnou lásku, která se mu v jistém slova smyslu stala osudnou, ne však tolik jemu samotnému jako celému jeho rodu. Neméně osudnou se stala i mně. V časech, kdy se Philipp potkal s operní sopranistkou Selmou Kurz, jsem já již existovala jako hotové dílo. Se Selmou prožil vášnivou lásku. Jejich každý polibek jemně ohraničený nádechem a výdechem skrze ústa obou se dokázal přenášet do štětce malíře jako dech, který oživí jeho tahy. Přenášel se také do tahů štětce Hanse Makarta, aniž by sám Makart tušil, kde se jeho vnuknutí bere. Čas a prostor, nepodstatný pro esenci milenců, Makarta vtáhl. Dějiny lidstva jsou takových esencí plné (před Makartem i po něm). Každé spojení, kdy se milenci propadají do hlubin vlastních duší, do hlubin samotného nekonečna vesmíru, tiskl Makart mému portrétu. Přenášel jej jako hlubinu patosu, hlubinu bolesti a smutku vyobrazenou skrze čistou krásu. Činil tak nevědom si toho, že jeho ruka je propojena s něčím, co se již mnohokrát stalo, a co se ještě stane. Co se stane i Philippu Gomperzovi. Čas, ve smyslu minulosti a budoucnosti, v takových vírech neexistuje. Makart vyobrazil ženu, která v životě milence zaujme pozici sokyně vůči jakémukoliv dalšímu a jinému citovému štěstí.

Já, jako toto dílo, jsem natolik uchvátila Philippa nakupujícího obrazy ze soukromých sbírek, toho času rozedraného zákazem vztahu se Selmou ze strany autoritativního otce. Silným eruptivním vlivem umění se snažil přebít erupci, která se odehrávala v něm. Možnost nakupovat díla od krachujících rodin, pro něž kdysi Makart na zakázku maloval, byla v podstatě neomezená, v podnikání se mu finančně dařilo. A jméno Makart nebylo Philippu cizí. Již dříve pro rodinu portrétoval. Půvabnou pěvkyni Karoline Gomperz, manželku otcova bratra, vyobrazil právě on. Obraz lze spatřit v Salzburgu v muzeu Carolino Augusteum.

Mne však nelze spatřit nikde. Philipp si mě pořídil do své soukromé sbírky umístěné na zámku v Oslavanech. Jsem vyobrazením ženy, v jejímž stínu lze vidět další ženu a další barvy, ale jen jakoby v náznacích. A snad mohly být v tónech, které působí šťastně, kdyby se však projevíly. Jsou na obraze jako něco, co by mohlo být, kdyby nebylo TĚ ženy. Z bezejmenného vnuknutí jsem se já stala TOU. Takový přerod způsobila jednak náhoda vzhledového podobenství mě a Selmy, a jednak sám Philipp. Jeho nenaplněné srdce, ale zároveň mysl zalitá vzpomínkami a představami. Všechny je přelil do mě. Často se mě jemně, téměř nedotknutelně dotýkal svými rty – dýchajíc, šeptajíc, trpíc. Ano, bolest a láska, které tak často jdou ruku v ruce, mi vdechly duši ženy, která jediná mohla vyplnit jeho srdce. Obrazu, tedy mně, dal jméno „Sokyně“. Představovala jsem

sokyni čemukoli, co by mohlo nést punc láska, či jiná žena. Byl si vědom, že kvůli Selmě nedokáže milovat jinou.

Selma, ta skutečná, se postupně stávala slavnější a žádanější. Za jejím zneuznáním ze strany Philippova otce mohl být despekt ke vztahu jeho bratra s mladičkou Karoline, taktéž operní divou, která pobláznila stárnoucího muže.

Philipp se stáhl a shromažďoval umění na zámku v Oslavanech. Svoji polovinu mu v roce 1911 otec přepsal, snad jako nějaké vnitřní splacení viny. Musel si být vědom, jakého zločinu se svým zákazem vůči synově emotivní části bytosti dopustil. A nakolik byla láska k Selmě Philippovi osudnou, natolik se stal zásah do ní osudný rodu Gomperzů. Philipp se nikdy neoženil a jím tak rod vymřel. I přesto, že jako zámožný žid přežil holocaust. Naštěstí ctil Philipp přání nejenom otce, ale také matky. Ta ve své závěti uvedla, že si přeje, aby majetek po ní zděděný jeho sestrami, spravoval on. Prozířetelně, uvědomujíc si vývoj situace s nástupem nacismu, uchránil Philipp prozíravými peněžními transakcemi před nacisty alespoň tyto rodinné finance. Zároveň se mu podařil útek do Švýcarska, kde žil až do své smrti v roce 1948.

Rodový majetek nacházející se v protektorátu byl zabaven. O nejcennější část sbírky ze zámku v Oslavanech se zajímal sám vůdce a nařídil převoz do Lince. Ostatní bylo odvezeno do německých muzeí, nebo rozprodáno či ukradeno. Po válce československý stát otálel se zveřejněním existence seznamu zabavených děl, stejně tak jako s přiznáním samotných děl. 14.2.1961 se odpovědný úřad písemně vyjádřil takto: „Podle mého názoru, dříve, než by se tyto dokumenty staly předmětem nějakého jednání, bude nutné zjistit, kdo žije z rodiny Gomperze a kde se zdržují v současné době. Je totiž nanejvýš pravděpodobné, že by uplatňovali vlastnické právo, jakmile by se věc zveřejnila“.

Již jsme se tedy nesetkali. Philippova niterná potřeba ze mě učinila jeho osobní obraz. Jediná zmínka o mně existuje na soupisu zabaveného majetku Gestapem. Figuruji na řádku 24 tohoto soupisu Tam je uvedeno: „Hans Makart, signiert, die Rivalinnen, Holz, 79×59 cm“. Bohužel podstata Philippovy lásky k Selmě byla až tak osudná, že její nenaplnění nedalo pokračovat rodu Gomperzů, ale nedalo ani jakémukoli pokračování mně. Po zbytek existence od mé krádeže jsem ztracena.

Napsala Jana Krátká